

Sygn. akt III CZ 4/07

POSTANOWIENIE

Dnia 7 lutego 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Barbara Myszka (przewodniczący, sprawozdawca)

SSN Dariusz Zawistowski

SSN Henryk Pietrkowski

w sprawie z wniosku B. G.

przy uczestnictwie A. A.

o podział majątku wspólnego,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej w dniu 7 lutego 2007 r.,

zażalenia uczestnika na postanowienie Sądu Okręgowego w Ki.

z dnia 13 września 2006 r.,

uchyla zaskarżone postanowienie.

Uzasadnienie

Postanowieniem z dnia 31 marca 2006 r. Sąd Rejonowy w S. dokonał podziału majątku wspólnego po ustaniu między uczestnikami postępowania małżeńskiej wspólności majątkowej. Uczestnik reprezentowany przez adwokata wniósł od tego postanowienia apelację, w której zawarł wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych. Sąd Rejonowy wezwał go do złożenia oświadczenia obejmującego szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania, sporządzonego na właściwym formularzu, w terminie tygodniowym pod rygorem zwrotu wniosku o zwolnienie od kosztów; wezwanie to zostało doręczone pełnomocnikowi uczestnika w dniu 13 czerwca 2006 r. (k. 451). Uczestnik złożył oświadczenie o swojej sytuacji majątkowej, nie uczynił jednak zadość wymaganiu sporządzenia go na formularzu według ustalonego wzoru. Z tej przyczyny w dniu 26 czerwca 2006 r. przewodniczący wydał zarządzenie o zwrocie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. Zarządzenie to wraz z wezwaniem do uiszczenia w terminie tygodniowym opłaty od apelacji w kwocie 1000 zł doręczone zostało pełnomocnikowi uczestnika w dniu 13 lipca 2006 r. (k. 458). W dniu 20 lipca 2006 r. uczestnik wniósł do Sądu Rejonowego osobiście sporządzone pismo z prośbą o rozłożenie żądanej opłaty sądowej na dwie raty ze względu na trudną sytuację materialną. Do pisma tego dołączył dowód uiszczenia pierwszej raty w kwocie 500 zł oraz oświadczenie o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania sporządzone na stosownym formularzu (k. 459-463 i k. 467). W dniu 4 sierpnia 2006 r. uczestnik uiszczył drugą ratę opłaty sądowej w kwocie 500 zł, w związku z czym Sąd Rejonowy przedstawił akta Sądowi Okręgowemu w K. (k. 469).

Postanowieniem z dnia 13 września 2006 r. Sąd Okręgowy odrzucił przedstawioną apelację. Stwierdził, że niezwłocznie po zwrocie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych Sąd Rejonowy powinien odrzucić apelację uczestnika, ponieważ wniosek zwrócony nie wywołuje żadnych skutków, jakie ustawa wiąże z wniesieniem takiego wniosku do sądu, a zgodnie z art. 130² § 3 k.p.c., sąd odrzuca bez wezwania o uiszczenie opłaty wniesione przez adwokata

środki odwoławcze lub środki zaskarżenia podlegające opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu zaskarżenia.

W zażaleniu na powyższe postanowienie uczestnik postępowania zarzucił, że z powodu odrzucenia apelacji został pozbawiony prawa do obrony swoich interesów przed sądem drugiej instancji, co jest dla niego szczególnie krzywdzące, gdyż cierpi na poważną i nieuleczalną chorobą psychiczną. W konkluzji żalący wniósł o uchylenie zaskarżonego postanowienia.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zgodnie z art. 38 ust. 1 w związku z art. 18 ust. 2 ustawy z dnia 28 lipca 2005 r. o kosztach sądowych w sprawach cywilnych (Dz.U. Nr 167, poz. 1398 ze zm. – dalej: „u.k.s.c.”), apelacja wniesiona przez uczestnika postępowania podlegała opłacie stałej w kwocie 1000 zł. Zawarty w niej wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych powinien być przez przewodniczącego zwrócony *a limine*, ponieważ nie zostało dołączone do niego oświadczenie obejmujące szczegółowe dane o stanie rodzinnym, majątku, dochodach i źródłach utrzymania uczestnika. Stosownie bowiem do art. 102 ust. 4 u.k.s.c., wniosek o zwolnienie od kosztów strony reprezentowanej przez adwokata złożony bez dołączenia wspomnianego oświadczenia przewodniczący zwraca bez wezwania o uzupełnienie braków formalnych wniosku. Zarządzenie o zwrocie zawartego w apelacji wniosku o zwolnienie uczestnika od kosztów sądowych zostało w sprawie wydane i doręczone pełnomocnikowi uczestnika w dniu 13 lipca 2006 r.

Myli się jednak Sąd Okręgowy uznając, że niezwłocznie po zarządzeniu zwrotu wniosku zachodziły podstawy do odrzucenia apelacji na podstawie art. 130² § 3 k.p.c. Z powołanego przepisu wynika, że sąd odrzuca bez wezwania o uiszczenie opłaty wniesione przez adwokata środki odwoławcze podlegające opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej obliczonej od wskazanej przez stronę wartości przedmiotu zaskarżenia. Jak wyjaśnił już Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 28 listopada 2006 r., III CZP 98/06 (niepubl.), artykuł 130² § 3 k.p.c. traktuje o „podlegających opłacie w wysokości stałej lub stosunkowej” środkach odwoławczych i zaskarżenia „wniesionych” przez adwokata. Reguluje on więc

sytuacje, w których obowiązek uiszczenia opłaty istnieje w chwili wnoszenia danego środka. Oznacza to, że występujący w sprawie stan faktyczny nie odpowiadał sytuacji uregulowanej w art. 130² § 3 k.p.c., obowiązek wniesienia opłaty powstał bowiem dopiero po zarządzeniu zwrotu wniosku o zwolnienie od kosztów. Przepis ten nie mógł być zatem zastosowany wprost, a zastosowaniu go przy wykorzystaniu wykładni rozszerzającej sprzeciwia się jego wyjątkowy charakter. Stąd stanowisko Sądu Okręgowego, że wniesiona apelacja podlegała odrzuceniu na podstawie art. 130² § 3 k.p.c., ponieważ zawarty w niej wniosek o zwolnienie od kosztów sądowych należało zwrócić ze względu na niedołączenie do niego oświadczenia, o którym mowa w art. 102 ust. 2 u.k.s.c., nie może być uznane za prawidłowe.

Sytuacja procesowa, która wystąpiła w sprawie po zwrocie zawartego w apelacji wniosku o zwolnienie od kosztów, jest podobna do sytuacji występującej po oddaleniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych. Zgodnie zaś z utrwaloną praktyką sądową, zgłoszenie wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych w sprawie, w której pismo wniesione przez stronę osobiście lub przez jej pełnomocnika podlega opłacie w postaci wpisu stałego lub stosunkowego, zobowiązuje sąd w razie odmownego załatwienia tego wniosku do wezwania o uiszczenie opłaty na zasadach ogólnych (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 26 lutego 1976 r., III CZP 11/76, OSNCP 1976, nr 7-8, poz. 162 oraz postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 21 kwietnia 1999 r., I CKN 1461/98, OSNC 1999, nr 11, poz. 196). Stanowisko to zachowało aktualność po wejściu w życie powoływanej już ustawy z dnia 28 lipca 2005 r., jak przyjął bowiem Sąd Najwyższy w uchwale z dnia 28 listopada 2006 r., III CZP 98/06, w razie oddalenia zawartego w apelacji wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych przewodniczący wzywa do uiszczenia opłaty należnej od apelacji także wtedy, gdy wniósł ją adwokat (zob. też postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 4 października 2006 r., I CZ 81/06, niepubl.). Ze względu na podobieństwo sytuacji występującej po oddaleniu wniosku o zwolnienie od kosztów sądowych i sytuacji istniejącej po zwrocie tego wniosku należy uznać, że również w tym ostatnim wypadku przewodniczący powinien wezwać pełnomocnika do uiszczenia opłaty od apelacji w terminie tygodniowym (zob. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 7 listopada 2006 r., I CZ 69/06, niepubl.).

Zachodzą tym samym podstawy, by stwierdzić, że Sąd Rejonowy, doręczając pełnomocnikowi uczestnika zarządzenie o zwrocie wniosku o zwolnienie od kosztów, prawidłowo wezwał go do uiszczenia w terminie tygodniowym opłaty od apelacji w kwocie 1000 zł. Jednakże, przed upływem tygodniowego terminu uczestnik złożył pismo z prośbą o rozłożenie żądanej opłaty na raty ze względu na jego trudną sytuację materialną. Zawarta w tym piśmie prośba była w istocie wnioskiem o częściowe zwolnienie od kosztów sądowych, lecz Sąd Rejonowy wniosku tego nie rozpoznał. Zgłoszenie takiego wniosku powoduje natomiast, że obowiązek uiszczenia opłaty zostaje odsunięty w czasie (zob. uchwałę Sądu Najwyższego z dnia 28 listopada 2006 r., III CZP 98/06 i orzecznictwo powołane w jej uzasadnieniu). Nie było zatem podstaw do odrzucenia apelacji uczestnika na podstawie art. 130² § 3 k.p.c.

Z powyższych względów Sąd Najwyższy na zasadzie art. 398¹⁵ § 1 zdanie pierwsze w związku z art. 394¹ § 3 k.p.c. postanowił, jak w sentencji.